

Jak předejít plagiátorství

1. jak citovat v odborném textu
2. jak odkazovat na citace v odborném textu
3. příklady korektního převzetí textu

1. Jak citovat v odborném textu

1.1 Způsoby citování

- Způsoby citování, správné psaní odkazů na použitý zdroj v textu nebo v soupise literatury (bibliografická citace) upravují tzv. citační normy a zvyklosti. Univerzálně využitelnou mezinárodní "citační normou" je:

ČSN ISO 690 Bibliografické citace. Obsah, forma a struktura

ČSN ISO 690-2 Bibliografické citace. Část 2: Elektronické dokumenty nebo jejich části

1.2 Obecné zásady citování

- Citují se údaje pouze z publikací, které jsme měli v ruce.
- Jednotlivé údaje pro citování (autorské, názvové, nakladatelské...) se čerpají z knihy - z jejího titulního listu (+ rubové strany titulního listu), tiráže, ze stránkování (počet stran knihy lze zjistit v záhlaví nebo zápatí knihy).
- Jednotlivé údaje v citaci (autor, název, nakladatel, rok vydání...) se oddělují stanovenými interpunkčními znaménky a po tečce začínají velkým písmenem.
- Nezkracují se slova obsažená v citovaných údajích.
- Chybějící údaj pro citaci se přeskočí (pokud chybí, vynecháme jej a pokračujeme údajem následujícím).
- Platí zásada zachování pravopisu a zachování jazyka pro daný jazyk knihy (u cizojazyčné literatury nepřekládáme údaje o názvu, autoru, vydání – 1st edition, 2nd ed., fyzickém popisu 320 p. (pages), 320 S. (Seiten), jména nakladatelů).

1.3 Praktické příklady citování – klasické tištěné dokumenty

Praktický příklad - monografie, kniha

PŘÍJMENÍ, Jméno. Název knihy : podnázev. Vydání. Místo vydání : Název nakladatelství, rok vydání. Počet stran. ISBN.

KOSEK, Jiří. *Html - tvorba dokonalých stránek : podrobný průvodce*. 1. vyd. Praha : Grada, 1998. 291 s. ISBN 80-7169-608-0.

HAUGELAND, John. *Artificial intelligence : the very idea*. 3rd ed. Cambridge (Massachusetts) : MIT Press, 1985. 216 p. ISBN 0-262-08153-9.

Praktický příklad – diplomová práce

PŘÍJMENÍ, Jméno. Název : podnázev. Místo vydání , rok vydání. Počet stran, počet příloh. Poznámky – Typ práce. Název vysoké školy a fakulty, příp. jiné údaje (datum obhajoby, ISBN).

BILAVČÍKOVÁ, Jana. *Projektové vyučování ve vlastivědě*. Brno , 1999. 97 l., 25 l. příl. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta.

Praktický příklad – časopis (seriál)

Název. Místo vydání : Název nakladatelství, roky vydání (od-do), ročník (od-do). Standardní číslo (ISSN).

(časopis jako celek)

CHIP : magazín informačních technologií. Praha : Vogel, 1990- . Vychází měsíčně. ISSN 1210-0684.

Praktický příklad – článek v časopise (seriálu)

Autor. Název článku. Název seriálu, rok vydání, ročník, číslo, strany od-do.

VAN DER VET, P. E. - MARS N. J. I. Condocet query engine : a engine for coordinated index terms. *Journal of the American society for information science*, May 1999, vol. 42, no. 6, p. 485-492.

SMEJKAL, V. Proč nový zákon? *CHIP : magazín informačních technologií*, 1999, roč. 9, č. 11, s. 54-55.

1.4 Praktické příklady citování – elektronické dokumenty

Specifické údaje, které se citují u elektronických dokumentů:

- Druh nosiče v hranatých závorkách za názvem citovaného dokumentu: [online], [CD-ROM], [magnetická páska], [disk].
- Datum aktualizace/revize - uveden společně s datem zveřejnění .
- Datum citování – uvádí se v hranatých závorkách v jazyce originálu u dokumentů, nelze-li zjistit datum zveřejnění, před datem citování se uvádí zkratka "cit." (například takto: [cit. 1998-08-25]).
- Údaj o dostupnosti (URL) "Přístupný z", "Dostupný na", "Available from" včetně přístupového protokolu (Dostupný z WWW, URL mezi symboly < > (...)).

Praktický příklad – www stránka, elektronická publikace

Jméno autora stránky (je-li uvedeno). Název stránky (tag "title") [online]. Datum publikování, datum poslední revize [citováno dne]. <URL adresa>.

DAVIS, John. *Suiseki FAQ* [online]. c1997, last revision 20th of January 1998 [cit. 1998-06-13].

Dostupné na World Wide Web: <<http://www.btinnet.com/Faq.html>>.

RHEINGOLD, Howard. *The Virtual Community* [online]. c1998 [cit. 12. května 2003]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.rheingold.com/vc/book/intro.html>>. ISBN 0-521-33697-X.

Praktický příklad – elektronický časopis (seriál)

Název díla, seriálu [Druh média]. Údaje o vydání [datum citace]. Přístup ke zdroji. Standardní číslo.

(jedno číslo)

Ikaros [online]. 1999, roč. 3, č. 10 [cit. 1999-12-31]. Dostupné na World Wide Web:

<<http://www.ikaros.cz>>. ISSN 1212-5075.

Praktický příklad – článek v elektronickém časopise (seriálu)

PŘÍJMENÍ, Jméno autora. Název článku. Název seriálu [druh média]. Datum vydání, ročník, číslo, datum poslední revize [citováno dne]. Přístup ke zdroji. <dostupnost -URL adresa> Standardní číslo.

KUBROVÁ, Barbora. WWW prezentace jako nástroj online marketingu. *Ikaros* [online]. 1998, č. 6 [cit. 6. dubna 1999]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/Clanek.asp?ID=200203072>>. ISSN 1212-5075.

2. Jak odkazovat na citace v odborném textu

- Odkaz v textu slouží k identifikaci dokumentu nebo jeho části. Odkaz je vsunut do textu nebo je uveden v poznámce na stránce dole pod čarou (na konci kapitoly, na konci textu), musí být zajištěna korespondence mezi odkazem v textu a bibliografickou citací.
- Umístění citací může být pod čarou na stránce, na níž je odkaz, na konci kapitoly, na konci dokumentu (obvyklejší způsob) vyžadovaný i u diplomových prací, výhodou je soustředění veškerých citací na jednom místě). Kombinace obou způsobů znamená uvedení citace jako poznámky pod čarou a zároveň v celkovém soupisu na konci práce.
- Obvyklé pojmenování stránky s citacemi je: Literatura, Soupis bibliografických citací nebo Použití zdroje (zahrnuje všechny typy dokumentů včetně elektronických).
- Citace se řadí abecedně (nejprve názvy s číslem na začátku, poté písmena). V případě více děl jednoho autora se řadí díla podle roku vydání – nejmladší díla jsou uvedena jako první.

2.1 Způsoby odkazování

Metoda poznámek

- Na jednotlivé dokumenty odkazujeme číslem poznámky a citace samotné uvádíme v poznámce pod čarou. Číslování poznámek může být buď průběžné v celém dokumentu nebo může začínat na každé stránce od čísla 1 (veškeré odkazy pak jsou uvedeny v poznámce pod čarou na stejné stránce).

Praktický příklad

(V textu práce):

. . . tento postup uvádí JACSÓ² i někteří další autoři jako např. TENOPIR³ . . .

(V poznámkách pod čarou vypadají záznamy následovně):

2. JACSÓ, Peter. Errors of omission. *Online & CD-ROM Review*, October 1999, vol. 23, no. 5, p. 20–25.
3. TENOPIR, Carol. Electronic access to periodicals. *Library Journal*, 1993, vol. 118, no. 4, p. 54–55.

Metoda číselných citací

- Jednotlivé dokumenty jsou očíslovány podle pořadí, v jakém jsou uvedeny v soupisu citací. V případě, že je některý z nich citován vícekrát, opakuje se pod stejným číslem.

Praktický příklad

(V textu práce):

... jak uvádí TENOPIR (1), tato problematika je poměrně obsáhlá. . . kolega JACSÓ její výzkum dále doplňuje ve své vlastní studii (2), . . . která z práce Carol Tenopir (1) vychází. . .

(V soupisu citací vypadají záznamy následovně):

1. TENOPIR, Carol. Electronic access to periodicals. *Library Journal*, 1993, vol. 118, no. 4, p. 54–55.
2. JACSÓ, Peter. Errors of omission. *Online & CD-ROM Review*, October 1999, vol. 23, no. 5, p. 20–25.

(následují další citace použitých dokumentů podle čísel)

Metoda prvního prvku a data

- V textu se vyznačuje identifikační část, pod kterou lze dokument nalézt v bibliografickém soupisu na konci dokumentu společně s rokem vydání dokumentu v kulatých závorkách. Identifikační částí bývá zpravidla jméno autora.

Praktický příklad

(V textu práce):

. . . jak uvádí PAGELL (1993) . . . uživatelé už si nemyslí, že možnost získat soupis bibliografických citací je báječná věc a možnost získat souhrn článku již také není zázrak, ale bída. Uživatelé chtějí plný text a to ihned.

(V soupisu citací vypadá záznam následovně):

PAGELL, Ruth. 1993. Reaching for the Bottle, Not The Glass : The End-User Factor of Electronic Full Text. *Database*, October 1993, vol. 16, no. 5, p. 52–54.

V případě, že autor napsal v daném roce více prací, za rokem vydání se pro odlišení uvádí malá písmena abecedy (a-z).

Praktický příklad

(V textu práce):

. . . . na tuto tendenci jako první upozorňuje TENOPIR (1993a) a své tvrzení dokládá závěry z další studie TENOPIR (1993b) . . .

(V soupisu citací vypadá záznam následovně):

TENOPIR, Carol. 1993a. Electronic access to periodicals. *Library Journal*, 1993, vol. 118, no. 4, p. 54–55.
TENOPIR, Carol. 1993b. Moving toward quality. *Library Journal*, 1993, vol. 118, no. 10, p. 86–88.

3. Příklady korektního a nekorektního převzetí textu na příkladě

V roce 2007 vyšel v časopisu *Pedagogika* článek Olgy Zelinkové s názvem *Dyspraxie*. Z tohoto originálního textu vyjímáme následující část:

Rozpoznání projevů dyspraxie u učitelů i rodičů je prvním krokem v pomoci dítěti. Pokud tomu tak není, dítě s dyspraxií bývá ve škole často považováno za lenivé nebo neukázněné. Rodiče si jeho projevy neumějí vysvětlit. Děti postižené touto poruchou mají obtíže naučit se jíst lžičkou, jasně a srozumitelně hovořit, samostatně se oblékat, jezdit na kole apod. Trpí pocitem méněcennosti. Protože obtíže v koordinaci pohybů a neobratnost přetrvávají až do dospělosti, může nepoznaná porucha negativně ovlivnit celý život člověka.

3.1 Korektní převzetí – citát

- Do našeho textu (např. diplomové práce) můžeme převzít doslovný citát, který je označen uvozovkami a ukončen bibliografickými údaji.
- Převzatý citát by měl být „přiměřeně dlouhý“, citujeme jej hlavně pro jeho výstižnost.

„Rozpoznání projevů dyspraxie učiteli i rodiči je prvním krokem v pomoci dítěti. Pokud tomu tak není, dítě s dyspraxií bývá ve škole často považováno za lenivé nebo neukázněné. Rodiče si jeho projevy neumějí vysvětlit. Děti postižené touto poruchou mají obtíže naučit se jíst lžičkou, jasně a srozumitelně hovořit, samostatně se oblékat, jezdit na kole apod. Trpí pocity méněcennosti. Protože obtíže v koordinaci pohybů a neobratnost přetrvávají až do dospělosti, může nepoznaná porucha negativně ovlivnit celý život člověka.“ [Zelinková, O., 2007]

3.2 Korektní převzetí – parafráze

- Při tomto způsobu přebíráme myšlenky původního textu tak, že zůstává zachován jeho smysl, který je přeformulován vlastními slovy, ale nikoli jen záměnou několika slov či změnou slovosledu.
- Parafrázovaný text neoznačujeme uvozovkami, ale je také ukončen bibliografickým údajem:

U dyspraktického dítěte je velmi důležité včasné rozpoznání projevů jeho poruchy, hrozí totiž jejich záměna za lenost či nekázeň. Nerozpoznání této dysfunkce může výrazně ovlivnit celý život člověka, neboť projevy mohou přetrvávat až do dospělosti. [Zelinková, O., 2007]

3.3 Korektní převzetí – kombinace citátu a parafráze

- Jedná se o kombinaci dvou uvedených typů, kde se opět uvádí původní pramen:

U dyspraktického dítěte je velmi důležité včasné rozpoznání projevů jeho poruchy, hrozí totiž jejich záměna za lenost či nekázeň. *“Děti postižené touto poruchou mají obtíže naučit se jíst lžičkou, jasně a srozumitelně hovořit, samostatně se oblékat, jezdit na kole apod. Trpí pocity méněcennosti.”* Nerozpoznání této dysfunkce může výrazně ovlivnit celý život člověka, neboť projevy mohou přetrvávat až do dospělosti. [Zelinková, O., 2007]

3.4 Nepřímé citace

- Pokud citujeme informace v původním textu již převzaté, musíme uvést zdroj, který jsme „drželi v ruce“, ale také zdroj původní informace, pokud je v publikaci uveden.
- Pro názornost si představme, že jsme prostudovali článek Olgy Zelinkové, ve kterém uvádí údaj převzatý z textu Madeleine Portwood. Zapišeme následovně (viz také odkaz pod čarou):

Portwoodová uvádí, že *“více než 50% jedinců, u kterých je diagnostikována dyspraxie, má obtíže při osvojování řeči. Jejich obtíže jsou evidentní spíše v řeči expresivní než receptivní.”¹*

- Citujeme-li cizojazyčný text, který jsme přeložili do češtiny, upozorníme na tuto skutečnost např. poznámkou (vlastní překlad).

3.5 Nekorektní převzetí – plagiát

- O plagiát se jedná tehdy, je-li změněno jen pár slov nebo pořadí vět (nebo dokonce není změněno vůbec nic), není uveden zdroj informace a text plagiátor vydává za vlastní:

Rozpoznání projevů dyspraxie učiteli i rodiči je prvním krokem v pomoci dítěti. V opačném případě bývá dítě s dyspraxií ve škole často považováno za lenivé nebo neukázněné a rodiče si jeho projevy neumějí vysvětlit. Děti, které postihla tato porucha, mají obtíže naučit se jíst lžičkou, jasně a srozumitelně hovořit, samostatně se oblékat, jezdit na kole apod. Trpí pocity méněcennosti. Protože obtíže v koordinaci pohybů a neobratnost přetrvávají až do dospělosti, může nepoznaná porucha negativně ovlivnit celý život člověka.

¹ Portwood, M.: Understanding Development Dyspraxia. London : David Fulton Publishers, 2001. Citováno dle : Zelinková, O. Dyspraxie. *Pedagogika: časopis pro vědy o vzdělávání a výchově*. Praha : Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. 2007, Roč. 57, č. 1., s. 58-67.

- O plagiát by se jednalo i v případě, kdyby původní text byl výrazně přeformulován, ale chybělo by uvedení použitého zdroje. Plagiátem nemusí být pouze rozsáhlejší text, může se jednat pouze o větu nebo netradiční slovní spojení. O plagiátu bychom hovořili také v případě, kdy by byla citována pouze část převzatých informací a další část z téhož zdroje citována nebyla.

Riziko, že se dopustíme plagiátorství, můžeme snížit rovněž tím, že budeme respektovat příslušnou právní úpravu, zejména pak ustanovení § 31 autorského zákona, ve znění pozdějších předpisů²:

(1) Do práva autorského nezasahuje ten, kdo

- a) užije v odůvodněné míře výňatky ze zveřejněných děl jiných autorů ve svém díle,
- b) užije výňatky z díla nebo drobná celá díla pro účely kritiky nebo recenze vztahující se k takovému dílu, vědecké či odborné tvorby a takové užití bude v souladu s poctivými zvyklostmi a v rozsahu vyžadovaném konkrétním účelem,
- c) užije dílo při vyučování pro ilustrační účel nebo při vědeckém výzkumu, jejichž účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, a nepřesáhne rozsah odpovídající sledovanému účelu;

vždy je však nutno uvést, je-li to možné, jméno autora, nejde-li o dílo anonymní, nebo jméno osoby, pod jejímž jménem se dílo uvádí na veřejnost, a dále název díla a pramen.

(2) Do práva autorského nezasahuje ani ten, kdo výňatky z díla nebo drobná celá díla citovaná podle odstavce 1 písm. a) nebo b) dále užije; ustanovení odstavce 1 části věty za středníkem platí obdobně.

4. Poznámka na závěr

Pokud rozumíme plagiátorstvím vydávání cizí práce za vlastní, potom jsou zřejmě jedinými spolehlivými způsoby, jak plagiátorství předejít:

- nevydávat cizí práci (cizí text či jinou tvorbu, její výsledky, myšlenky apod.) použitou ve vlastní práci za vlastní, resp. nepoužívat ji tak, aby mohla u běžného čtenáře vzbudit dojem, že se jedná o vlastní práci, neboť dodržení citačních norem a zvyklostí a ustanovení § 31 autorského zákona ještě není zaručeno, že nebude možné, např. pro nedostatečně transparentní způsob citování nebo odkazování na citace ve spojení s rozsahem použití cizí práce, pohlížet na „naši“ práci jako na plagiát,
- cizí práci ve vlastní práci nepoužít vůbec.

² Toho času ve znění zákonů č. 81/2005 Sb., 61/2006 Sb., 216/2006 Sb., 186/2006 Sb., 168/2008 Sb., 41/2009 Sb.